

۱۳-۱- مبادلات تجاری

جهان، کاهش تقاضای کالا و خدمات و تنزل سطح تجارت جهانی در ماه‌های پایانی سال و تشدید محدودیت‌های بین‌المللی کشور از عوامل عمده بیرونی تاثیرگذار بر بازرگانی خارجی کشور در سال ۱۳۸۷ به شمار می‌آیند.

در چنین فضایی، حجم مبادلات کالایی گمرکی در سال ۱۳۸۷ از نظر ارزش و مقدار به ترتیب ۱۶/۷ و ۴/۹ درصد نسبت به سال قبل افزایش یافت. سهم صادرات از ارزش و مقدار مبادلات کالایی کشور به ترتیب ۲۴/۷ و ۴۳/۰ درصد بود که از نظر ارزش حدود ۰/۷ واحد درصد نسبت به رقم متناظر سال قبل افزایش و از نظر مقدار حدود ۰/۵ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد.

در سال ۱۳۸۷، بازرگانی خارجی کشور^(۱) تحت تاثیر عوامل متعدد داخلی و خارجی قرار داشت. در حوزه داخلی، خشکسالی، تورم بالا، افت رشد اقتصادی، تداوم تقویت ارزش واقعی ریال در برابر سایر اسعار عمده، افزایش تولید محصولات پتروشیمی در نتیجه سرمایه‌گذاری‌های قبلی، کاهش نسبی نرخ موثر تعرفه واردات و تداوم سیاست‌های حمایتی صادراتی از عوامل اصلی تاثیرگذار بر بازرگانی خارجی کشور محسوب می‌شوند.

تداوم رونق اقتصاد جهانی و افزایش قیمت بین‌المللی نفت خام و بسیاری از کالاهای اساسی در نیمه اول سال و سپس افت شدید و ناگهانی رشد اقتصادی اغلب کشورهای توسعه‌یافته و بسیاری از کشورهای در حال توسعه در نتیجه بحران مالی

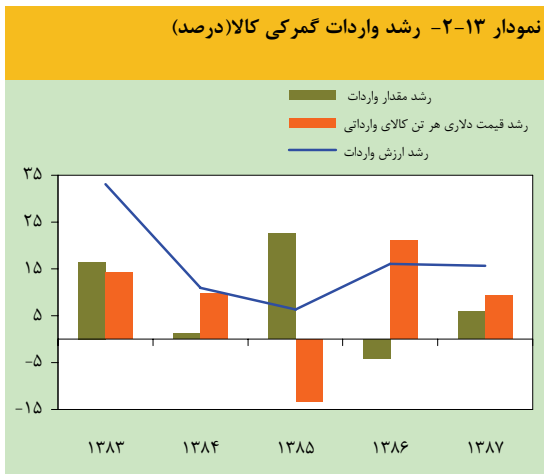
جدول ۱۳-۱- بازرگانی خارجی (بدون برق و صادرات شرکت‌های ملی نفت و گاز ایران)

(میلیون دلار)

سهام (درصد)		درصد تغییر		سال		
۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵
ارزش (میلیون دلار)						
۷۵/۳	۷۶/۰	۱۵/۷	۱۶/۱	۵۶۰۴۲	۴۸۴۳۹	۴۱۷۲۳
۲۴/۷	۲۴/۰	۱۹/۷	۱۷/۸	۱۸۳۳۴	۱۵۳۱۲	۱۲۹۹۷
		۱۳/۸	۱۵/۳	-۳۷۷۰۸	-۳۳۱۲۷	-۲۸۷۲۶
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۶/۷	۱۶/۵	۷۴۳۷۶	۶۳۷۵۱	۵۴۷۲۰
وزن (هزار تن)						
۵۷/۰	۵۶/۵	۵/۹	-۴/۱	۴۴۱۴۸	۴۱۶۹۶	۴۳۴۹۲
۴۳/۰	۴۳/۵	۳/۵	۱۵/۷	۳۳۲۵۲	۳۲۱۱۸	۲۷۷۶۶
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۴/۹	۳/۶	۷۷۴۰۰	۷۳۸۱۴	۷۱۲۵۸

ماخذ: آمار بازرگانی خارجی کشور

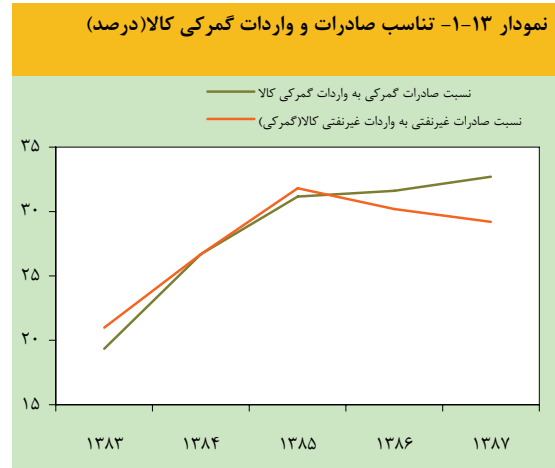
۱- ارقام و تحلیل‌های این فصل مبتنی بر آمار گمرک جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. به این لحاظ، ارزش و وزن واردات و صادرات کالایی کشور با ارقام مندرج در فصل گذشته متفاوت است.

در سال ۱۳۸۷، ترکیب کالاهای وارداتی از نظر نوع مصرف تغییر چندانی نداشت. در این سال مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای با حدود ۶۷/۵ درصد بیشترین سهم را به خود اختصاص داد و کالاهای سرمایه‌ای و مصرفی به ترتیب با ۱۸/۸ و ۱۳/۷ درصد در رتبه‌های بعدی قرار داشتند.

افزایش ۰/۶ واحد درصدی سهم کالاهای سرمایه‌ای از کالاهای وارداتی در سال ۱۳۸۷ منجر به افزایش ۰/۶ واحد درصدی نسبت «واردات کالاهای سرمایه‌ای به تشکیل سرمایه در ماشین‌آلات» در این سال شد. همچنین، علی‌رغم وجود خشکسالی و افت رشد اقتصادی در سال ۱۳۸۷، سهم کالاهای مصرفی از واردات گمرکی نسبت به سال قبل تغییری نکرد.

در سال ۱۳۸۷، روند افزایشی نسبت صادرات گمرکی به واردات گمرکی تداوم یافت و با حدود ۱/۱ واحد درصد افزایش به ۳۲/۷ درصد رسید. این افزایش عمدتاً ناشی از رشد صادرات محصولات شیمیایی و پتروشیمی بود.

۱۳-۲- واردات

در سال ۱۳۸۷، ارزش سیف واردات گمرکی با ۱۵/۷ درصد افزایش نسبت به رقم متناظر سال قبل به ۵۶۰۴۲ میلیون دلار رسید. در همین مدت، وزن کالاهای وارداتی به ۴۴۱۴۸ هزار تن رسید که نسبت به رقم مشابه سال قبل ۵/۹ درصد افزایش نشان می‌دهد. رشد ارزش واردات گمرکی در سال مذکور عمدتاً ناشی از رشد قیمت دلاری کالاهای وارداتی بود. در این سال قیمت هر تن کالای وارداتی حدود ۹/۳ درصد نسبت به رقم مشابه سال قبل افزایش یافت و به حدود ۱۲۶۹ دلار رسید.

جدول ۱۳-۲- ترکیب واردات گمرکی براساس نوع مصرف

(میلیون دلار)

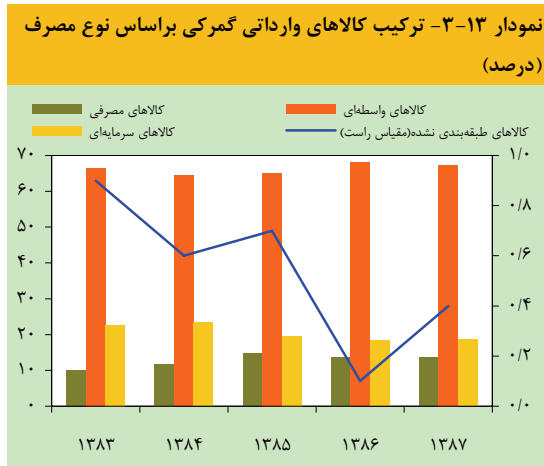
سهم(درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۵		
۶۷/۵	۶۸/۱	۱۴/۷	۲۰/۷	۳۷۸۳۴	۳۲۹۷۹	۲۷۳۳۴	مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای
۱۸/۸	۱۸/۲	۱۹/۷	۷/۱	۱۰۵۴۴	۸۸۰۷	۸۲۲۶	کالاهای سرمایه‌ای
۱۳/۷	۱۳/۷	۱۵/۲	۷/۹	۷۶۶۵	۶۶۵۲	۶۱۶۳	کالاهای مصرفی
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۵/۷	۱۶/۱	۵۶۰۴۲	۴۸۴۳۹	۴۱۷۲۳	جمع کل

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۷

مزبور، «غلات و فرآورده‌های آن» با حدود ۲۶۹/۱ درصد رشد بیشترین افزایش ارزش واردات را به خود اختصاص داد و «بنزین و گازوئیل» با ۳/۴ درصد تغییر نسبت به رقم مشابه سال قبل کمترین افزایش را داشت.

از نظر مقداری نیز «غلات و فرآورده‌های آن»، «آهن و فولاد» و «بنزین و گازوئیل» به ترتیب با ۲۷/۳، ۲۲/۷ و ۱۰/۶ درصد از وزن کالاهای گمرکی وارده، عمده‌ترین اقلام وارداتی در سال مورد بررسی بودند. سهم مجموع کالاهای مزبور از وزن واردات گمرکی با ۸/۳ واحد درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۶۰/۶ درصد افزایش یافت. این افزایش عمدتاً ناشی از رشد ۱۹۰/۵ درصدی وزن واردات «غلات و فرآورده‌های آن» در سال مورد بررسی بود.

علت اصلی افزایش واردات «غلات و فرآورده‌های آن» خشکسالی حاکم بر بخش کشاورزی بود و دلیل اصلی رشد اندک واردات «بنزین و گازوئیل» ناشی از کاهش قابل توجه قیمت جهانی کالاهای مزبور و عدم لحاظ بخش قابل توجهی از «بنزین و گازوئیل» وارد شده توسط شرکت ملی نفت در آمارهای گمرکی است.

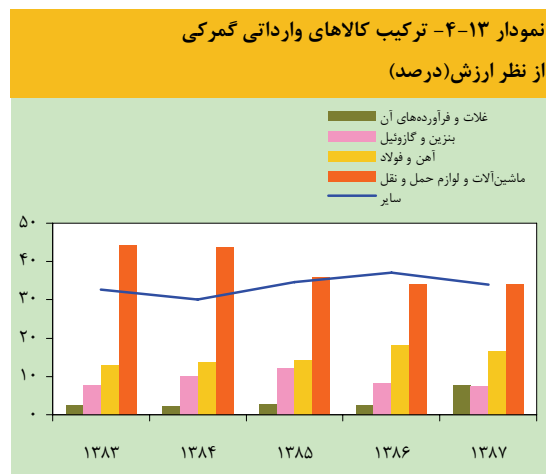
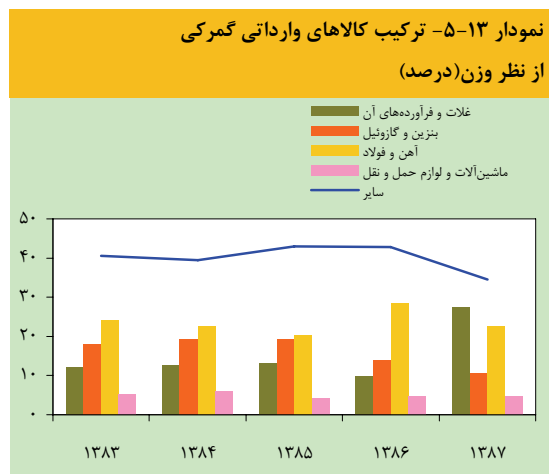

بررسی گروه‌های کالایی وارد شده در سال ۱۳۸۷ نشان می‌دهد که از نظر ارزش، «ماشین‌آلات و لوازم حمل و نقل»، «آهن و فولاد»، «غلات و فرآورده‌های آن» و «بنزین و گازوئیل» به ترتیب با ۳۴/۲، ۱۶/۶، ۷/۹ و ۷/۳ درصد به ترتیب بیشترین سهم را دارا می‌باشند. سهم مجموع کالاهای مزبور از ارزش واردات گمرکی با ۳/۲ واحد درصد تغییر نسبت به سال قبل به ۶۶/۰ درصد افزایش یافت. در بین گروه‌های کالایی

جدول ۱۳-۳- ارزش واردات گمرکی براساس اقلام اصلی تشکیل‌دهنده آن

(میلیون دلار)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵		
۷/۹	۲/۵	۲۶۹/۱	۱/۱	۴۴۳۴	۱۲۰۱	۱۱۸۹	غلات و فرآورده‌های آن
۷/۳	۸/۱	۳/۴	-۲۲/۷	۴۰۸۱	۳۹۴۶	۵۱۰۴	بنزین و گازوئیل
۱۶/۶	۱۸/۲	۵/۷	۴۸/۳	۹۳۰۷	۸۸۰۳	۵۹۳۵	آهن و فولاد
۳۴/۲	۳۴/۰	۱۶/۲	۹/۸	۱۹۱۷۱	۱۶۴۹۳	۱۵۰۲۱	ماشین‌آلات و لوازم حمل و نقل
۳۴/۰	۳۷/۲	۵/۹	۲۴/۳	۱۹۰۴۹	۱۷۹۹۶	۱۴۴۷۴	سایر
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۵/۷	۱۶/۱	۵۶۰۴۲	۴۸۴۳۹	۴۱۷۲۳	جمع کل

مربوط به سال‌های گذشته با ارقام سال ۱۳۸۷ نشان می‌دهد که به رغم چرخش مبدا اصلی واردات کشور از اروپا به آسیا از سال ۱۳۸۵، این دو قاره همچنان تامین‌کننده اصلی کالاهای وارداتی کشور بوده‌اند.

بررسی توزیع واردات گمرکی برحسب گروه کشورها نشان می‌دهد که کشورهای عضو اسکاپ در سال ۱۳۸۷، همچنان اصلی‌ترین منبع تامین کالاهای وارداتی کشور بودند. این گروه کشورها با تامین ۲۳۰۳۲ میلیون دلار از واردات گمرکی کشور در سال ۱۳۸۷، در مجموع ۴۱/۱ درصد از کل واردات گمرکی کشور را به خود اختصاص دادند. پس از آن کشورهای عضو اتحادیه اروپا با ۱۶۰۵۶ میلیون دلار و سهم ۲۸/۶ درصدی از ارزش واردات گمرکی کشور، در رتبه دوم قرار داشتند.

۱۳-۳- صادرات

در سال ۱۳۸۷، ارزش صادرات گمرکی با ۱۹/۷ درصد افزایش نسبت به رقم متناظر سال قبل به ۱۸۳۳۴ میلیون دلار رسید. در همین مدت، وزن کالاهای صادراتی به ۳۳۲۵۲ هزار تن رسید که نسبت به رقم مشابه سال قبل ۳/۵ درصد افزایش نشان می‌دهد. رشد ارزش صادرات گمرکی در سال مورد بررسی عمدتاً ناشی از رشد قیمت دلاری کالاهای صادراتی بود. در این سال قیمت هر تن کالای صادراتی حدود ۱۵/۶ درصد نسبت به رقم مشابه سال قبل افزایش یافت و به حدود ۵۵۱ دلار رسید.

در سال ۱۳۸۷، روند افزایشی سهم کالاهای صنعتی از ارزش صادرات گمرکی ادامه یافت و با ۴/۶ واحد درصد افزایش نسبت به رقم متناظر سال قبل به ۸۰/۰ درصد رسید. در این سال ارزش و وزن صادرات این گروه کالایی به ترتیب با ۲۷/۰ و ۱۰/۲ درصد رشد به ۱۴۶۶۲ میلیون دلار و ۲۴۱۰۹ هزار تن بالغ شد. در میان زیرگروه‌های اصلی کالاهای صنعتی، «محصولات شیمیایی آلی» و «مواد پلاستیکی» به ترتیب با

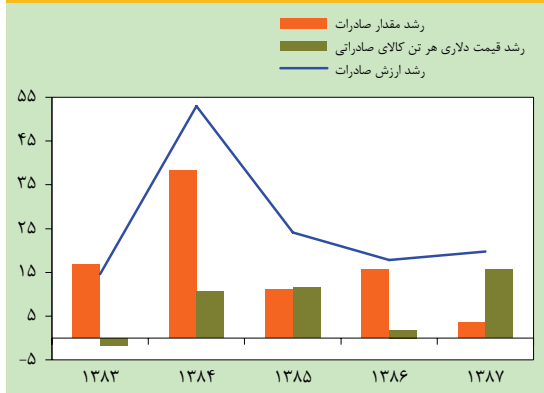
توزیع جغرافیایی واردات گمرکی کشور در سال ۱۳۸۷ نسبت به سال قبل اندکی تغییر یافت. نسبت‌های تمرکز^(۱) سه، پنج و ده کشور اول به ترتیب از ۴۳/۶، ۵۴/۴ و ۷۲/۰ درصد در سال ۱۳۸۶ به ۴۲/۵، ۵۴/۳ و ۷۱/۰ درصد در سال ۱۳۸۷ کاهش یافت. این تغییرات نشان می‌دهد که تمرکز جغرافیایی واردات کشور در سال مورد بررسی اندکی کاهش یافته است. در این سال کشورهای امارات متحده عربی، آلمان، چین، سوئیس، کره جنوبی، انگلستان، فرانسه، ایتالیا، هند و ترکیه به ترتیب اصلی‌ترین شرکای تجاری کشور در زمینه واردات کالا بودند. همچنین، بیشترین رشد ارزش واردات به کشورهای کانادا (۳۵۲/۰ درصد)، ایالات متحده آمریکا (۲۳۳/۵ درصد)، بلژیک (۸۵/۳ درصد)، ترکمنستان (۷۲/۳ درصد) و روسیه (۶۲/۷ درصد) اختصاص داشت که به ترتیب در رتبه‌های هفدهم، نوزدهم، چهاردهم، بیست و چهارم و یازدهم از جدول توزیع واردات گمرکی برحسب کشورها قرار دارند. بیشترین کاهش واردات نیز مربوط به کشورهای قزاقستان، تایوان و اسپانیا بود که به ترتیب به میزان ۱۳/۳، ۱۰/۶ و ۹/۵ درصد کاهش نشان می‌دهند.

روند افزایشی سهم قاره آسیا در ارزش واردات گمرکی کالا که از سال ۱۳۸۱ شروع شده بود، در سال ۱۳۸۷ تغییر یافت و سهم این قاره با اندکی کاهش از ۵۴/۶ درصد در سال قبل به ۵۳/۸ درصد تنزل یافت. در این سال قاره اروپا با اختصاص ۴۱/۱ درصد از ارزش واردات گمرکی به خود کماکان دومین قاره تامین‌کننده کالاهای وارداتی کشور بود. در سال مورد بررسی، مجموع سهم واردات از قاره‌های آسیا و اروپا معادل ۱/۸ واحد درصد به نفع قاره‌های آمریکا و آفریقا کاهش یافت. مقایسه ارقام

۱- این نسبت‌ها از مجموع سهم سه، پنج و ده کشور اول از کل واردات گمرکی به دست می‌آیند.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۷

نمودار ۱۳-۶- رشد صادرات گمرکی کالا(درصد)

۷۲/۰ و ۶۴/۳ درصد تغییر بالاترین نرخهای رشد را به خود اختصاص دادند. در نتیجه این رشد، سهم گروههای مزبور به ترتیب از ۱۱/۹ و ۵/۶ درصد صادرات در سال ۱۳۸۶ به ۱۷/۱ و ۷/۷ درصد در سال ۱۳۸۷ افزایش یافت. افزایش قابل توجه قیمت جهانی نفت تا اواسط سال مورد بررسی و در نتیجه افزایش قیمت فرآوردههای حاصل از آن همراه با رشد قابل توجه حجم صادرات (در نتیجه توسعه واحدهای شیمیایی و پتروشیمی) از مهم‌ترین دلایل روند افزایشی صادرات کالاهای مزبور در سال‌های اخیر است.

جدول ۱۳-۴- ارزش صادرات گمرکی (۱)

(میلیون دلار)

سهم(درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵		
۱۸/۰	۲۲/۷	-۵/۱	۱۵/۶	۳۳۰۴	۳۴۸۲	۳۰۱۲	کالاهای سنتی و کشاورزی
۱/۷	۱/۵	۴۰/۴	-۲۹/۱	۳۱۹	۲۲۷	۳۲۱	کلوخته‌های کانی فلزی
۸۰/۰	۷۵/۴	۲۷/۰	۲۰/۹	۱۴۶۶۲	۱۱۵۴۸	۹۵۵۰	کالاهای صنعتی
-۰/۳	-۰/۴	-۱۱/۸	-۵۲/۲	۴۸	۵۵	۱۱۵	کالاهای طبقه‌بندی نشده
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۹/۷	۱۷/۸	۱۸۳۳۴	۱۵۳۱۲	۱۲۹۹۷	جمع کل

ماخذ: گمرک جمهوری اسلامی ایران
۱- در آمار گمرک، مبادلات برق با کشورهای همسایه و صادرات شرکت‌های ملی نفت و گاز ایران منظور نمی‌شود.

حاوی ارزش افزوده بیشتر تغییر کند. پیش‌بینی شرایط بازارهای جهانی اقلام مذکور در بلندمدت و برنامه‌ریزی برای تنوع‌بخشی به بازارهای هدف صادراتی می‌تواند به تثبیت درآمدهای صادراتی این بخش کمک نماید.

شایان ذکر است که ارتقای سهم صادرات صنعتی یکی از مهم‌ترین اهداف و راهبردهای اقتصادی کشور است. لیکن پایداری رشد ایجاد شده مستلزم آن است که ترکیب سبد صادرات صنعتی کشور به تدریج به سوی اقلام پردازش شده و

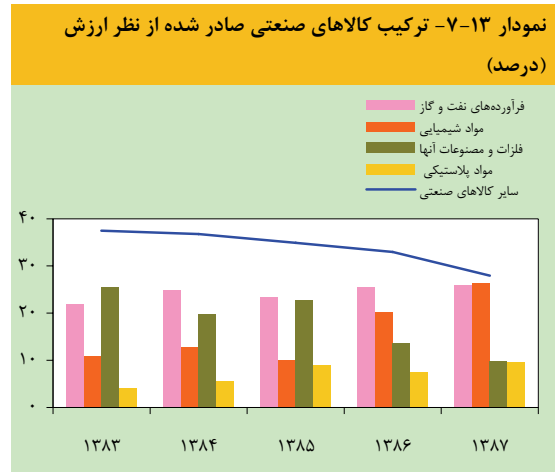
جدول ۱۳-۵- ارزش صادرات کالاهای صنعتی

(میلیون دلار)

سهم(درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵		
۲۶/۰	۲۵/۶	۲۹/۲	۳۲/۱	۳۸۱۹	۲۹۵۶	۲۲۳۷	فرآورده‌های نفت و گاز
۲۶/۵	۲۰/۲	۶۶/۲	۱۴۲/۴	۳۸۸۱	۲۳۳۶	۹۶۳	مواد شیمیایی (آلی و غیر آلی)
۹/۹	۱۳/۸	-۸/۵	-۲۶/۶	۱۴۵۶	۱۵۹۲	۲۱۶۷	فلزات و مصنوعات آنها
۹/۶	۷/۴	۶۴/۳	-۰/۸	۱۴۱۱	۸۵۹	۸۵۲	مواد پلاستیکی
۲۷/۹	۳۳/۰	۷/۵	۱۴/۳	۴۰۹۴	۳۸۰۷	۳۳۳۰	سایر کالاهای صنعتی
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۲۷/۰	۲۰/۹	۱۴۶۶۲	۱۱۵۴۸	۹۵۵۰	جمع کل

ماخذ: محاسبه شده براساس آمار گمرک جمهوری اسلامی ایران

۴/۷ واحد درصد کاهش یافت و به ۱۸/۰ درصد رسید. ارزش و وزن این گروه به ترتیب با ۵/۱ و ۲۰/۲ درصد کاهش نسبت به رقم مشابه سال قبل به ۳۳۰۴ میلیون دلار و ۲۷۲۱ هزار تن رسید. در این سال «میوه‌های تازه و خشک»، «سبزیجات و نباتات» و «فرش دست‌بافت» به ترتیب بیشترین سهم از ارزش این گروه کالایی را به خود اختصاص دادند. این کالاها در مجموع حدود ۶۶/۷ درصد ارزش صادرات گروه «کالاهای سنتی و کشاورزی» در سال ۱۳۸۷ را تشکیل دادند که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل حدود ۲/۷ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد.

سهم کالاهای سنتی و کشاورزی در صادرات گمرکی سال ۱۳۸۷ به دلیل خشکسالی حاکم بر بخش کشاورزی

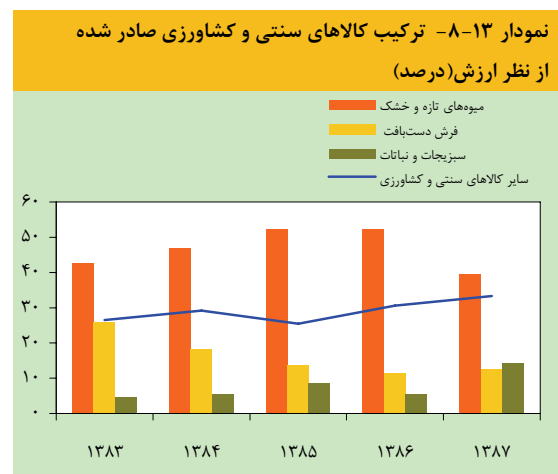
جدول ۶-۱۳- ارزش صادرات کالاهای سنتی و کشاورزی

(میلیون دلار)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵		
۳۹/۵	۵۲/۵	-۲۸/۵	۱۶/۲	۱۳۰۷	۱۸۲۶	۱۵۷۱	میوه‌های تازه و خشک
۱۲/۸	۱۱/۴	۶/۱	-۳/۶	۴۲۲	۳۹۸	۴۱۳	فرش دست‌بافت
۱۴/۳	۵/۵	۱۴۶/۲	-۲۶/۳	۴۷۴	۱۹۲	۲۶۱	سبزیجات و نباتات
۳۳/۳	۳۰/۶	۳/۵	۳۸/۹	۱۱۰۱	۱۰۶۵	۷۶۷	سایر کالاهای سنتی و کشاورزی
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۵/۱	۱۵/۶	۳۳۰۴	۳۴۸۲	۳۰۱۲	جمع کل

ماخذ: محاسبه شده براساس آمار گمرک جمهوری اسلامی ایران

توزیع کشوری صادرات گمرکی در سال ۱۳۸۷ تغییر کرد. در این سال نسبت‌های تمرکز سه، پنج و ده کشور اول به ترتیب از ۳۴/۳، ۴۵/۸ و ۶۲/۴ درصد ارزش صادرات در سال ۱۳۸۶ به ۳۸/۹، ۴۹/۷ و ۶۳/۶ درصد افزایش یافت که نشان‌دهنده افزایش تمرکز جغرافیایی صادرات کشور می‌باشد. کشورهای عراق، امارات متحده عربی، چین، هند، کره جنوبی، افغانستان، ژاپن، ترکیه، بلژیک و عربستان سعودی به ترتیب اصلی‌ترین شرکای تجاری کشور در زمینه صادرات کالا بودند. در این سال بیشترین رشد ارزش صادرات به کشورهای اکوادور

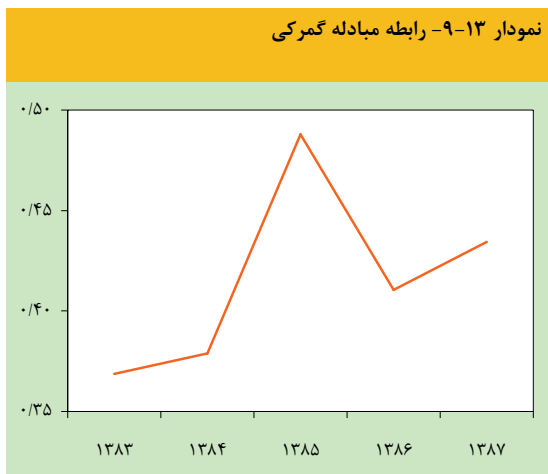

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۷

روش‌های شناخته شده و معتبر برای سنجش رابطه مبادله، محاسبه نسبت قیمت واحد کالاهای صادراتی به قیمت واحد کالاهای وارداتی است. براساس آمارهای بین‌المللی، رابطه مبادله اغلب کشورهای صنعتی از روندی نسبتاً باثبات و پایدار در طول زمان (حتی در مقاطع اوج‌گیری قیمت جهانی نفت) برخوردار بوده است. متغیر مذکور برای اقتصادهای در حال توسعه متناسب با شدت وابستگی کشورها به واردات انرژی و تحول قیمت جهانی آن و دیگر عوامل، تغییر می‌کند.

در سال ۱۳۸۷، رابطه مبادله گمرکی حدود ۵/۸ درصد افزایش یافت و به ۰/۴۳۴ رسید. این بهبود از افزایش سهم کالاهای صنعتی در کالاهای صادراتی و افزایش سهم واردات برخی کالاهای با ارزش واحد پایین در واردات نظیر «غلات و فرآورده‌های آن» حاصل شده است.

در سال‌های اخیر، به رغم افزایش سهم کالاهای صنعتی در ترکیب کالاهای صادراتی کشور، رابطه مبادله گمرکی بهبود پایدار و قابل توجهی نداشته است. علت این امر به ترکیب کالاهای صنعتی صادراتی برمی‌گردد. همان طور که پیش از این اشاره شد، بخش عمده کالاهای صنعتی صادراتی را کالاهایی تشکیل می‌دهند که از سطوح پایین فناوری برخوردارند و در فرآیند تولید ارزش افزوده بالایی در آنها ایجاد نمی‌شود.

(۱۰۲۷/۳ درصد)، مالزی (۴۹۲/۱ درصد)، تایوان (۸۳/۳ درصد) و بلژیک (۸۲/۵ درصد) اختصاص داشت که به ترتیب در رتبه‌های بیست و یکم، بیست و سوم، یازدهم و نهم از جدول توزیع صادرات گمرکی برحسب کشورها قرار دارند. بیشترین کاهش صادرات نیز مربوط به کشورهای هنگ‌کنگ، ایتالیا و ژاپن بود که به ترتیب ۴۸/۵، ۳۷/۷ و ۳۶/۵ درصد کاهش نشان می‌دهند.

توزیع قاره‌ای صادرات گمرکی کشور نشان‌دهنده حفظ جایگاه کشورهای آسیایی در میان بازارهای عمده صادراتی ایران است. گروه کشورهای مذکور، مقصد ۷۹/۱ درصد از محموله‌های صادراتی ایران در سال ۱۳۸۷ بود. رقم مزبور نسبت به سهم ۷۶/۹ درصدی سال ۱۳۸۶ حدود ۲/۲ واحد درصد افزایش داشته است. رشد صادرات گمرکی ایران به این کشورها در سال ۱۳۸۷ معادل ۲۳/۲ درصد بود که در مقایسه با رشد سال قبل (۱۸/۲ درصد)، ۵/۰ واحد درصد افزایش داشته است. پس از آسیا، کشورهای اروپایی با جذب ۱۵/۷ درصد از صادرات گمرکی کشور رتبه دوم را به خود اختصاص دادند. ارزش صادرات گمرکی کشور به قاره اروپا در سال مذکور حدود ۳/۶ درصد کاهش یافت و به ۲۸۸۶ میلیون دلار رسید.

توزیع جغرافیایی صادرات کالاهای گمرکی برحسب گروه کشورها نشان می‌دهد کشورهای عضو اسکاپ با جذب ۵۰/۹ درصد از صادرات گمرکی سال ۱۳۸۷، همچنان بزرگ‌ترین بازار صادراتی کشور محسوب می‌شوند. صادرات به این گروه کشورها حدود ۲۱/۸ درصد نسبت به رقم متناظر سال قبل رشد داشت. همچنین در سال مورد بررسی، صادرات گمرکی به اتحادیه پایپای آسیایی حدود ۳۰/۵ درصد افزایش و صادرات به کشورهای عضو اتحادیه اروپا حدود ۴/۲ درصد کاهش یافت.

۱۳-۴- رابطه مبادله بازرگانی

تغییر میزان رقابت‌پذیری بخش خارجی هر اقتصاد را می‌توان در نحوه رفتار رابطه مبادله مشاهده کرد. یکی از

جدول ۱۳-۷- رابطه مبادله بازرگانی (گمرکی)

درصد تغییر	سال					
	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴
ارزش واحد صادرات(تن/دلار)	۱۵/۶	۱/۹	۵۵۱/۳	۴۷۶/۷	۴۶۸/۱	۴۱۹/۲
ارزش واحد واردات(تن/دلار)	۹/۳	۲۱/۱	۱۲۶۹/۴	۱۱۶۱/۷	۹۵۹/۳	۱۱۰۶/۶
رابطه مبادله بازرگانی	۵/۸	-۱۵/۹	-۰/۴۳۴	-۰/۴۱۰	-۰/۴۸۸	-۰/۳۷۹

ماخذ: آمار بازرگانی خارجی کشور

۱۳-۵- سیاست‌ها و مقررات تجاری

سنگال، نیکاراگوئه، غنا^(۷)، سریلانکا^(۸)، کومور^(۹) و اریتره^(۱۰) به تصویب هیات وزیران رسید.

هیات وزیران آیین‌نامه ساماندهی خوشه‌ها و شبکه‌های صادرات‌گرای کسب و کار را از طریق ایجاد، توسعه و ارتقای خوشه‌ها و شبکه‌های صادرات‌گرا با هدف افزایش سطح رقابت‌پذیری، کاهش موانع ناشی از اندازه بنگاه‌ها و حمایت از کار جمعی و مشترک آنها در صادرات؛ و به ویژه هدایت بخشی از منابع تخصیص یافته به گسترش بنگاه‌های کوچک اقتصادی زودبازده و کارآفرین را تصویب نمود^(۱۱).

در این سال واردات مواد اولیه، ماشین‌آلات و قطعات آنها به صورت بدون انتقال ارز طبق ماده ۱۶ قانون نوسازی صنایع و معادن آزاد شد^(۱۲).

مجلس شورای اسلامی در راستای تعامل فعال با اقتصاد

جهانی و به منظور تسهیل و تقویت روابط اقتصادی و تجاری دوجانبه، ایجاد محیط امن برای رشد پایدار تجارت متقابل، تحکیم و توسعه تدریجی رفتار تجارت ترجیحی بر متقابل، افزایش حوزه‌های جدید همکاری و متنوع‌سازی کالاهای مبادله شده از طریق حذف موانع فرا راه تجارت، امضای موافقتنامه‌های دوجانبه بین دولت جمهوری اسلامی ایران با دولت‌های کوبا^(۱)، بنگلادش^(۲)، سریلانکا^(۳)، مالزی^(۴) و جمهوری عربی سوریه^(۵) را تصویب نمود.

همچنین، به منظور توسعه همکاری‌های متقابل در زمینه

حمل و نقل دریایی و حمایت از سرمایه‌گذاری‌های متقابل، موافقت‌نامه‌های دوجانبه و چندجانبه با دولت‌های ساحل عاج^(۶)،

۷- بخشنامه شماره ۱۴۶۱۹۳/ت۴۰۳۶۷ ک مورخ ۱۳۸۷/۸/۲۰ هیات وزیران
 ۸- بخشنامه شماره ۵۴/۶۳۱۸۸ مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۶ مجلس شورای اسلامی
 ۹- تصویب‌نامه شماره ۲۱۶۷۵۹/ت۴۰۲۱۵ ک مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۲۱ هیات وزیران
 ۱۰- تصویب‌نامه شماره ۱۱۶۴۵۵/ت۳۹۸۹۷ ک مورخ ۱۳۸۷/۷/۱۳ هیات وزیران
 ۱۱- بخشنامه شماره ۲۰۷۹۴/ت۳۵۰۱۴ ک مورخ ۱۳۸۷/۲/۱۶ هیات وزیران
 ۱۲- بخشنامه شماره ۲۳۵۸۸/ت۳۴۰۸۲۰/۱۱۳/۳۴۰۸۲۰ مورخ ۱۳۸۷/۲/۳ گمرک جمهوری اسلامی ایران

۱- بخشنامه شماره ۷۹۶/۱۶۲۸۱ مورخ ۱۳۸۷/۳/۱۹ مجلس شورای اسلامی
 ۲- بخشنامه شماره ۲۴۲/۶۷۷۸۲ مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۲۴ مجلس شورای اسلامی
 ۳- بخشنامه شماره ۱۵۲/۳۷۹۶۶ مورخ ۱۳۸۷/۷/۱۱ مجلس شورای اسلامی
 ۴- بخشنامه شماره ۵۹۶/۱۱۱۱۱ مورخ ۱۳۸۷/۲/۲۵ مجلس شورای اسلامی
 ۵- بخشنامه شماره ۹۳۴۴۸ مورخ ۱۳۸۷/۶/۱۴ وزارت بازرگانی(بخشنامه شماره ۵۲/۳۱۱۷۹ مورخ ۱۳۸۷/۶/۷ مجلس شورای اسلامی)
 ۶- تصویب‌نامه شماره ۲۰۷۲۵۴/ت۴۱۰۱۶ ک مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۱۰ هیات وزیران